

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

PILLANTÁS A VILÁGBA

A SZOVJETUNÍÓ MEZŐGAZDASÁGÁNAK EREDMÉNYEI ÉS TÁVLATAI

A szovjet népgazdaság alapvető fontosságú ága a mezőgazdaság. A foglalkoztatottak jelentős része ebben a termelési ágban talál munkaalkalmat, ugyanakkor az élelmiszer-termelés a lakosság életszínvonal-emelkedésében döntő szerepet játszik. A szocialista rendszer egyik legfontosabb célkitűzése a lakosság ellátása megfelelő mennyiségű és minőségű élelmiszerrel. Ennek fontosságát elismerve Lenin nem egyszer hangsúlyozta az élelmiszer-termelés jelentőségét a szocialista gazdaság építésében.

Lenin útmutatásait követve a Szovjetunió vezetői mindig nagy figyelmet fordítottak a mezőgazdaságra, mivel tudatában voltak annak, hogy a lakosság kielégítő élelmiszer-ellátása csak a korszerű mezőgazdaság útján valósítható meg.

KÖZÉPKORBÓL AZ ÉLVONALBA

A cári Oroszország Európa legelmaradottabb mezőgazdaságát mondhatta magáénak. A termelés alapja úgy szólván teljes egészében az emberi és állati munkaerő volt. Általánosan falkét használtak, a betakarított termést pedig csépfadarókkal vagy állati erővel csépelelték ki.

A szovjethatalom létrejöttének első éveiben nem rendelkezett a mezőgazdasági termelés fejlesztéséhez szükséges pénzügyi erőforrásokkal, pénz sem

volt elég a szükséges gépek behozatalára és olyan ipara sem volt, amely előállította volna a szükséges számú traktort, egyéb mezőgazdasági gépeket, műtrágyát, valamint az egyéb termelési eszközöket.

A szovjet állam a kérdés megoldására azt az utat választotta, hogy előbb megteremtette a szükséges ipari bázist. Az ipari bázis létrehozásával sor kerülhetett a mezőgazdaság erőteljes fejlesztésére, sőt napjainkra már annak a lehetősége is kibontakozott, hogy a mezőgazdaság ipari ágazattá váljék.

Jelenleg az ország 28 ezer kolhozában és 18 ezer szovhozában 2,3 millió traktor, több százezer kombajn és több millió egyéb mezőgazdasági gép üzemel. A mezőgazdasági termékek előállítása — a foglalkoztatottak csökkenő száma mellett — hatvan év alatt 4,4-szeresére nőtt.

A mezőgazdaság előtt álló feladatok megoldásában az egyik legnagyobb gondot a hatalmas távolságok okozták. Az ország 22 millió km²-t meghaladó területéből 546 millió hektár a mezőgazdasági terület.

Az éghajlati viszonyok is bonyolultak a mezőgazdaság fejlesztése tekintetében. Az ország területének 58%-a hideg éghajlat alatt terül el, 15%-a sívata és csak 26%-án viszonylag kedvezőek a feltételek a mezőgazdasági termelésre. A csapadék 85%-a alig hasznosítható, ami azt jelenti, hogy a terület 75%-án elégtelen a csapadék és részben az ismétlődő aszályok nehezítik a termelést.

A fentieket azért tartottam szükségesnek megemlíteni, hogy érzékeltessem, milyen nehézségekkel kellett megküzdeniük a szovjet mezőgazdaság dolgozóinak, a szovjet vezetőknek a jelenlegi sikerek eléréséig.

Az ország gabonatermése 1913-tól 1966-ig a termőterület mindössze 19%-os növekedése mellett megkétszereződött és elérte a 171 millió tonnát. A szovjet agrárpolitika nagy sikereként

könyvelhető el Kazahsztán bekapcsolása a gabonatermelésbe. A művelés alá vont szűzföldek 1976-ban 20 millió tonna gabonát adtak az államnak, ami felülmúlta az Ukrajna által átadott gabonamennyiséget. A közép-ázsiai köztársaságokban létesített öntözőberendezések lehetővé tették, hogy az 1971–1975. évek között évi átlagban 7,7 millió tonna gyapotot termeljenek.

A szovjet mezőgazdaság belterjes fejlődését híven tükrözi a meliorált terület növekedése:

	Meliorált terület, millió hektár	Ebből öntözött, millió hektár
1917	7,2	—
1965	15,0	9,9
1968	18,9	10,2
1974	26,0	12,5
1985 (célkitűzés)	48,0	21,0
További előirányzatok	80,0	30,0

A Szovjetunióknak a kommunizmus anyagi-műszaki megalapozásának időszakába való belépése megkövetelte a párttól — annak Központi Bizottságától —, hogy az új viszonyoknak megfelelő agrárpolitikát dolgozzon ki.

A plénium által elfogadott határozat-

programban a következő célok megvalósítását tűzték ki:

— a szilárd gazdasági feltételek megteremtése a kolhozok és szovhozok bővített újatermeléséhez;

— a belterjesítés következetes megvalósítása;

— a tudományos-műszaki vívmányok alkalmazása a termelésben;

— a termelés anyagi-műszaki alapjainak megszilárdítása, mindenekelőtt a gépesítés és kemizálás, valamint a melioráció további kiterjesztése;

— az anyagi érdekeltség lenini elvének betartása;

— az össznépi érdek összekapcsolása a kollektív és egyéni érdekekkel;

— szociális intézkedések rendszerének megvalósítása a falu dolgozóinak életszínvonal-emelése érdekében.

A NAGYOBB TERMELÉS ALAPJA A NÖVEKVŐ BERUHÁZÁS

A mezőgazdasági termelés célkitűzései megfelelő anyagi-műszaki bázis megteremtésével valósíthatók meg. A szovjet mezőgazdaság fokozódó beruházásainak alakulását szemléltetik az alábbi adatok:

	Beruházás, millió rubel	Termőterület, millió hektár	Egy ha termőterületre jutó beruházás, rubel
1919–1928-ig	145	113,0	1,28
Az első öt éves tervben	1 532	125,3	12,2
A második öt éves tervben	2 622	132,3	19,8
A harmadik öt éves tervben (3,5 év)	2 431	150,6	16,1
Az 1941. VII. 1.—1946. I. 1-ig terjedő időszakban	2 029	113,8	17,8
A negyedik öt éves tervben	6 138	146,3	41,9
Az ötödik öt éves tervben	14 724	163,6	90,0
A hatodik öt éves tervben	28 520	200,0	142,1
A hetedik öt éves tervben	45 625	212,0	215,0
A nyolcadik öt éves tervben	74 648	210,0	355,4
A kilencedik öt éves tervben	119 378	215,0	555,2
A tizedik öt éves tervben (előirányzat)	171 700	215,0	799,0

A szovjet utáni időszak gazdasági fejlődését a mezőgazdasági termelés 1965 után már 23%-kal meghaladta az előző évihez képest. Az eredmények közötti különbségek a mezőgazdasági termelési alapjainak 2,4-szeresére

Beruházás
Törzsállomány
Saját forrás
nővelés
Üzemi kifizetés
Egyébrek

Az 1976. évi öt éves tervben 107 milliárd rubel értékű beruházás szükséges a mezőgazdaság fejlesztéséhez, mint feltehetően a mezőgazdasági beruházások

Az SZKI XXV. kongresszusának meghatározásai

A szovjet hatalom megteremtése utáni időszak 320 milliárd rubeles mezőgazdasági beruházási összegéből 213 milliárdot a nyolcadik és a kilencedik öt éves tervek folyamán használtak fel. A nagyarányú beruházás csak úgy volt lehetséges, hogy megváltoztatták a nemzeti jövedelem elosztását a mezőgazdaság javára. Míg a hetedik öt éves tervben (1961—1965) a népgazdasági beruházásokból a mezőgazdaság csak 20%-ban részesült, addig 1965 után a nyolcadik öt éves tervben már 23%-kal, a kilencedik öt éves tervben pedig 26%-kal. E beruházási politika eredményeként az 1965—1974. évek közötti időszakban a mezőgazdaság termelési alapjának értéke összességében 2,4-szeresére növekedett.

A mezőgazdasági beruházásokra fordított pénzösszeg túlnyomó részét az állami költségvetés fedezi. Az 1965. márciusi plénum határozatainak, valamint az azt követő rendelkezések megvalósítása jelentős anyagi erőt kívánt. A hetedik öt éves tervben a mezőgazdaság az állami költségvetésből 37 milliárd rubellel részesedett és ez az összeg a nyolcadik öt éves tervben (1965—1970) 45,9 milliárd rubelre, a kilencedik öt éves tervben pedig 78,3 milliárd rubelre emelkedett.

A mezőgazdaság fejlesztésére fordított állami költségvetési eszközök *százalékos* összetételét az 1961—1975. évek közötti időszakban a következő adatok szemléltetik:

	1961—1965	1966—1970	1971—1975
Beruházásra	49	51	56
Törzsállomány kialakítására	5	1	2
Saját forgóeszköz-állomány növelésére	8	6	3
Üzemi költségekre	9	15	15
Egyébre	29	27	24
Összesen	100	100	100

Az 1976—1980. évek közötti tizedik öt éves tervben a szovjet mezőgazdaság 107 milliárd rubelt kap az állami költségvetésből. Ennek az összegnek több mint felét — 62 milliárd rubelt — beruházásokra fordítják.

A mezőgazdaságnak — különösen az utóbbi években — nyújtott nagyarányú pénzügyi támogatás erősen megnövelte az egy dolgozóra jutó termelési állóalap értékét, amit az alábbi adatok is érzékeltetnek:

	Iparban,	Mezőgazdaságban,	Mezőgazdaság
	ezer rubel	ezer rubel	az ipar %-ában
1950	1,9	0,5	26
1960	3,9	1,3	33
1970	7,2	3,2	45
1974	10,0	5,5	55

TÁVLATI CÉLKITÜZÉSEK

Az SZKP 1976. februárjában tartotta XXV. kongresszusát. A kongresszus meghatározta a Szovjetunió népgaz-

dasága 1976—1980. évi fejlesztésének fő irányait. A nemzeti jövedelem 1980-ig 1975-höz viszonyítva 26, az ipari termelés 36, a mezőgazdasági termelés 16, az egy főre jutó reáljövedelem pedig 21%-kal emelkedik.

A tizedik ötéves tervben előirányzott gazdasági, társadalmi és politikai feladatok megoldása nagyban függ a mezőgazdaság fejlesztésének ütemétől. Ezért a tervben továbbra is következetesen

igyekeznek a népgazdaságnak ezt az ágát fejleszteni.

Az 1976—1980-as időszakban a mezőgazdaság évi átlagtermelése a következő mértékben növekedik:

A termelés alakulása az 1976—1980-as ötéves tervidőszak átlagában	Az évi átlagtermelés növekedése a X.ötéves tervben százalékban	
A mezőgazdaság bruttó termelése, milliárd rubel	104—106	14—17
Legfontosabb termékek:		
gabonafélék, millió t	215—200	18—21
napraforgó, millió t	7,6	27
cukorrépa, millió t	95—98	25—29
nyersgyapot, millió t	8,5	11
hús (élő súly), millió t	15,0—15,6	7—11
tej, millió t	94—96	7—10
tojás, milliárd db	58—61	13—18

A mezőgazdaság beruházási részaránya az összes beruházásokon belül meghaladja a 27%-ot. Az öt év folyamán a szovhozok és kolhozok 1,9 millió traktort, 1,35 millió különböző tehergépkocsit, 538 ezer gabonabetakarító kombájnt és 23 milliárd rubel értékű egyéb mezőgazdasági gépet kapnak. A műtrágyaszállítás mennyisége 467 millió tonnával növekszik.

A tizedik ötéves terv mezőgazdasági termelésének növekedését évente átlagosan 14—17%-kal irányozza elő. A gabona évi átlagtermelésének 18—21%-kal kell növekednie és ez 1976—1980-as időszakban évente 215—220 millió tonna gabona betakarítását jelenti. A kitűzött célok elérésének reális voltát bizonyítja, hogy az utóbbi években a Szovjetunióban a mezőgazdasági termékek egy főre jutó termelése csaknem négyszeresére emelkedett, jóllehet az ország lakossága ez alatt az idő alatt 23 millióval gyarapodott. Ugyanezen időszak alatt a mezőgazdaság energiaerőforrása kétszeresére nőtt és a termőterületet 14 millió hektárral növelték talajjavítás útján.

A tizedik ötéves tervben kijelölt célok megvalósítása elsőrendű feladattá

teszi a termelés belterjesítését és hatékonyságának növelését. E feladatok megoldásának egyik fő útja a mezőgazdasági termelés szakosítása és koncentrálása, korszerű ipari alapokra történő helyezése.

A szocialista termelés szakosítása és koncentrálása sokrétű folyamat. A szakosítás és koncentráció a gazdaságközi kooperáción alapuló elmélyítése minden kolhoz és szovhoz számára egyenlő lehetőségeket teremt a termelés fejlesztéséhez, a bővített újratermelés megvalósításához.

Az elmúlt év a tizedik ötéves terv első éve volt. A szovjet mezőgazdaság a célkitűzéseknek megfelelően oldotta meg feladatait és az ország történelmének legnagyobb gabonatermését takarította be.

Az ez évi termelésre vonatkozó eddigi jelentések azt mutatják, hogy a Szovjetunió mezőgazdasága a jubileumi évnek megfelelően teljesíti előirányzatait. A szovjet gabonatermelők ismét rekord-gabonatermés betakarítása előtt állnak. A nyár eleji becslések szerint az ország ez évi gabonatermése meghaladja a 215 millió tonnát. Az első félévi tervteljesítés adatai sze-

rint az e
összehaso
18%-kal t
tejet term
vásárlási
tejből és
nyalták t

FEDC
A HATÉ
Ü

A Szov
ötéves ter
terv nem
utakat és
elemzi is
eredmény

A kilen
ről, a tize
készített i
akadémiku
zóket mor

A kilenc
egészeben
találunk o
A kilence
jobbak leh
sabb fejle
ben oldot
mechanizm
intenzívab

Ennek o
a kilence
sadalmi-ga
kedett a sz

¹ Az interj
ban jelent m

rint az előző év hasonló időszakával összehasonlítva 12%-kal több húst, 18%-kal több tojást és 12%-kal több tejet termeltek ebben a félévben. A felvásárlási tervet élő állatból 9%-kal, tejből és tojásból pedig 13%-kal szárnyalták túl. Az elért eredmények biz-

tosítékot jelentenek arra, hogy a szovjet mezőgazdaság dolgozói sikeresen valósítják meg a Szovjetunió Kommunista Pártja agrárpolitikájának célkitűzéseit és a lakosság élelmiszer-, valamint a feldolgozó ipar nyersanyagellátását.

S. Leölkes Lajos dr.

TALLÓZÁS

FEDORENKÓ AKADÉMIKUS A HATÉKONYSÁG ÉS A MINŐSÉG ÖTÉVES TERVÉRŐL¹

A Szovjetunióban folyik a tizedik ötéves terv végrehajtása. A soron levő terv nemcsak kijelöli a következő utakat és irányokat, hanem egyben elemzi is az előző időszakban elért eredményeket.

A kilencedik ötéves terv teljesítéséről, a tizedik ötéves terv célkitűzéseiről készített interjúban *Fedorenko, N. P.* akadémikus többek között a következőket mondotta:

A kilencedik ötéves terv teljesítésével egészében elégedettek vagyunk, noha találunk okot az elégedetlenségre is. A kilencedik ötéves terv eredményei jobbak lehetnének, ha a tervezés gyorsabb fejlesztése révén eredményesebben oldottuk volna meg a gazdasági mechanizmus átalakítását, a termelés intenzívebbé tételét.

Ennek ellenére az ország teljesítette a kilencedik ötéves terv alapvető társadalmi-gazdasági célkitűzéseit. Emelkedett a szovjet nép anyagi és kulturá-

lis színvonala. Az egy lakosra jutó *reáljövedelem* 24%-kal növekedett. A szovjet nép nem ismeri a munkanélküliséget, inflációt, energiaválságot, a válság egyetlen fajtáját sem. Az oktatásban befejeződött az általános tíz osztályos tanításra való áttérés.

A kilencedik ötéves tervidőszak minden napján egy nagyüzem, gyár, erőmű vagy vegyi kombinát kezdte meg működését. Azonban a népgazdaságban még jelentős tartalékok rejlenek. E területen tág lehetősége van a közgazdasági elemzésnek, nem utolsósorban pedig szükség van az országos méretű tervezés előnyeinek hasznosítására, az erőforrások mind teljesebb kihasználására. Idézhetnék példákat is, az építőipar, az építőanyag-gyártás, a munkaerő-tartalék hasznosításának területeiről.

Bonyolult kérdés a természeti körülményektől függő mezőgazdaság fejlődésének problémája. Elégedettek vagyunk a mezőgazdasági termelés tervének teljesítésével, mert 13%-kal nőtt a termelés az előző tervidőszakhoz viszonyítva. A tizedik ötéves terv időszakában 14–17%-os növekedést tervezünk.

A kilencedik ötéves terv folyamán évente 181,5 millió tonna szemes terményt takarítottunk be, ez több mint az előző évek átlaga, de nem elegendő. Az ország szükségleteinek kielégítése érdekében évente, egy főre számítva, egy tonna szemes terményt kell megtermelni.

Elsősorban meg kell tanulnunk, hogy minimumra csökkentjük a mezőgazda-

¹ Az interjú a *Novoje Vremja* 1977. 35. számában jelent meg.

ság függőségét a természeti körülményektől. Fokozni kell a mezőgazdaság kemizálásának, a biológiai módszerek alkalmazásának, a talajjavításnak, a gépesítésnek fejlődési ütemét. Ugyanakkor ki kell dolgozni a gazdasági mechanizmus továbbfejlesztését szolgáló intézkedések olyan rendszerét, amely a korszerű műszaki és tudományos bázisra támaszkodik. Ennek konkrét példája a termelés szakosításának és koncentrációjának fejlesztéséről elfogadott határozat a gazdaságközi kooperáció, illetve az agráripari integráció bázisán.

A tizedik ötéves terv a hatékonyság és a minőség terve, ez a meghatározás nem véletlen. A mind nagyobb számú üzem berendezéséről, a mind nagyobb számú munkáskéz felhasználásáról, a több földterület megműveléséről át kell térni az intenzív gazdálkodásra.

A legfontosabb az — fejezte be Fedorenko akadémikus —, hogy a termelés növelését és intenzívebbé tételét a dolgozók anyagi és kulturális szükségleteinek kielégítése ösztönzi és a gazdaság a szocialista életmód tökéletesebbé válását szolgálja.

G. Zs.

SZAKIRODALOM

BUZENKOV, G. M.:

MŰSZAKI HALADÁS A NÖVÉNYTERMELES GÉPESÍTÉSÉBEN

(Technicseskij progress v mechanizacii rasztenievodsztvje izd-vo Znanie, Moszkva, 1976.)

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után a megalakuló szovjet állam egy nagyon elmaradott, alacsony színvonalú mezőgazdaságot örökölt a cári Oroszországtól. Ennek az örökségnek a felszámolása csak a külföldi intervenció és a polgárháború befejeződése után, 1922-ben kezdődhetett meg. Fontos állomást jelentett ebben a Szovjetunió Kommunista Pártjának XIV. Kongresszusa (1925), amely meghirdette az ország iparosítását, valamint a XV. kongresszus

(1927), amely határozatot hozott a mezőgazdaság kollektivizálásáról és gépesítéséről. Ezt követően gyors ütemben kezdtek építeni a nagy traktor- és gépjárműveket. 1940-ben már 531 ezer traktor, 182 ezer gabonakombájn, 228 ezer teherautó és nagy mennyiségű egyéb gép dolgozott a mezőgazdaságban. Ezt azt jelentette, hogy a szántás 62%-át, a vetés 56%-át, a gabonabetakarítás 42%-át gépesítették.

A második világháború óriási károkat okozott. Nagy erőfeszítésekre és hosszú időre volt szükség a háborús károk helyreállításához, a mezőgazdasági gépjármű megújításához. A mezőgazdaság gépesítésében mérföldkövet jelentett az SZKP Központi Bizottságának 1965. márciusában tartott plénuma, amelyen a mezőgazdaság műszaki fejlesztésének hosszú távú programját elfogadták. Különösen sokat tettek e hosszú távú program megvalósításáért a IX. ötéves tervidőszakban: 1971 és 1975 között. Ezen időszak alatt 131 milliárd rubelt ruháztak be a mezőgazdaságba, 49 milliárd rubellel többet, mint az előző tervidőszakban. A IX. ötéves tervidőszak alatt a mezőgazdaság 1,7 millió traktort, több mint

1,1 millió értékesítő, E beruházások tősen nőttek, remtődtek, lyamat kérték, problémáin munká-raf...

Jelenleg tok teljese gabonaféléte; a ga takarítása munkák t sítása: a b kukorica, kaszálás; korica-bet...

Az SZK rozatainak műszaki k ütemben t tervidőszak alatt traktort, 538 ezer mennyiség berendezés az alapvető gépesítésén...

Ennek m szint, a r és egyéb t alakítottál mezőgazda a növényte vető sajta...

A X NÖVÉNYTE AI

A mező feladatok ség növelé szaki hala tiüköződől növényter Az 1. tábla...